

Рішення ЄСПЛ з інтелектуальної власності, які суттєво вплинули на галузь в Україні

Даніл СЕРБІН,
юрист IBC Legal Services

Хоча Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) не займається безпосередньо питаннями інтелектуальної власності у тому сенсі, як це роблять спеціалізовані установи, такі як, наприклад, Офіс Європейського Союзу з інтелектуальної власності (EUIPO) або Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO), деякі його рішення мають значний вплив на розуміння та застосування прав інтелектуальної власності у контексті прав людини. Рішення ЄСПЛ можуть впливати на національну політику та законодавство держав — членів Ради Європи, зокрема й України, у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Не буде зайвим виокремити декілька ключових аспектів, через які рішення ЄСПЛ можуть впливати на галузь охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

По-перше, ЄСПЛ часто розглядає справи, для вирішення яких необхідно знайти баланс між захистом прав інтелектуальної власності (наприклад, авторських прав) і правом на свободу вираження поглядів, правомірним використанням творів у визначених випадках, без отримання дозволу. Це особливо актуально в контексті використання творів в інформаційних, освітніх цілях.

По-друге, ЄСПЛ також розглядає справи, що стосуються доступу до суду в контексті захисту прав інтелектуальної власності. Важливим є забезпечення права на справедливий судовий розгляд у справах про інтелектуальну власність, зокрема розгляд справ у розумні строки та наявність ефективних засобів правового захисту.

Окрім того, одним із фундаментальних принципів, що застосовуються ЄСПЛ до питань інтелектуальної власності, є право на повагу до власності, закріплене у ст. 1 Протоколу №1 до Європейської конвенції з прав людини. Це право охороняє не тільки матеріальну, а й інтелектуальну власність. Суд розглядає скарги, які стосуються порушення прав власності, включно

з авторськими правами, правами на позначення товарів і послуг, патентами тощо.

Загалом суди в Україні все частіше звертаються до практики ЄСПЛ при вирішенні спорів, пов'язаних з інтелектуальною власністю. Це дає змогу формувати єдині підходи до інтерпретації та застосування норм права з урахуванням міжнародних стандартів. Зміцнення захисту інтелектуальної власності на основі стандартів і рішень ЄСПЛ також сприятливо впливає на бізнес-середовище в Україні. Як наслідок, це стимулює інновації та інвестиції в секторі технологій і креативних індустрій, оскільки забезпечується надійний захист прав власників інтелектуальної власності.

Говорячи про справи з інтелектуальної власності Європейського суду з прав людини, які вплинули на галузь в Україні, можна виділити справу «Anheuser-Busch Inc. проти Португалії». Контекст цієї справи такий: компанія Anheuser-Busch Inc., американський виробник пива, відомий своїм брендом Budweiser, вступила у спір з португальською компанією Budejovicky Budvar, яка також використовувала назву Budweiser для свого пива. Конфлікт мав давню історію та стосувався прав на використання торговельної марки Budweiser у різних країнах. Anheuser-Busch звернулася до ЄСПЛ із заявою про те, що відмова португальських судів визнати її виключне право на торговельну марку Budweiser у Португалії є порушенням ст. 1 Протоколу №1 (захист власності) до Європейської конвенції з прав людини.

ЄСПЛ визнав, що питання, пов'язані з реєстрацією та використанням торговельних марок, підпадають під захист ст. 1 Протоколу №1, оскільки торговельні марки є частиною майнових прав компанії. Однак у цій конкретній справі Суд дійшов висновку, що не було порушення прав компанії Anheuser-Busch на захист її власності. ЄСПЛ вирішив, що португальська держава діяла в межах своїх повноважень, встановлюючи баланс між конкуруючими інтересами різних сторін у межах своєї національної системи захисту торговельних марок.

Хоча ця справа не стосується України безпосередньо, вона мала важливе значення для розуміння того, як права на інтелектуальну власність захищені за європейськими стандартами. ЄСПЛ підтвердив, що інтелектуальна власність підпадає під захист ст. 1 Протоколу №1, що стало важливим прецедентом для всіх держав-членів, зокрема й України. Водночас ця справа вказує на те, що в межах застосування Конвенції допустиме певне поле для маневру держави в регулюванні прав на інтелектуальну власність, особливо коли йдеться про забезпечення балансу між конкуруючими інтересами власників різних торговельних марок.

Друга справа, що має важливе значення у контексті цієї статті — це «Delfi AS проти Естонії». Delfi AS, один із найбільших новинних вебсайтів в Естонії, було притягнуто до відповідальності за образливі коментарі, залишені користувачами під однією з їхніх онлайн-публікацій. Пу-

блікація стосувалася судноплавної компанії та її власника. Власник компанії подав до суду на Delfi, звинувативши платформу в неналежному контролі за коментарями та модерациєю сайту, які завдали шкоди його репутації.

Естонські суди визнали Delfi відповідальною за коментарі, попри те, що Delfi видала їх після отримання скарги. Суди вирішили, що Delfi як комерційний оператор повинен був проявити більшу обережність і встановити ефективніші механізми модерації.

Delfi звернулася до ЄСПЛ зі скаргою на порушення ст. 10 Європейської конвенції з прав людини (право на свободу вираження поглядів). Однак ЄСПЛ визнав, що естонські суди досягли справедливого балансу між правом на свободу вираження поглядів і захистом репутації особи. Суд вирішив, що в цьому конкретному випадку відповідальність Delfi за коментарі користувачів була обґрунтована та необхідна в демократичному суспільстві.

Ця справа стала важливим прецедентом щодо відповідальності інтернет-платформ за контент, який публікується користувачами. Вона показала, що в певних обставинах платформи можуть бути відповідальними за шкідливий контент, розміщений їхніми користувачами, особливо коли платформа має комерційний характер та здатна контролювати цей контент.

Рішення підкреслило важливість розробки та застосування ефективних механізмів модерації контенту, які можуть допомогти знизити ризик розповсюдження образливого або шкідливого контенту. ЄСПЛ наголосив на тому, що інтернет-платформи несуть певну соціальну відповідальність за забезпечення того, щоб їхні сервіси не використовувалися як засіб для завдання шкоди репутації інших осіб.

Справа «Delfi AS проти Естонії» також показала тим, що встановила певні межі для застосування принципу свободи вираження поглядів у контексті онлайн-коментарів. Це рішення стало предметом дискусій серед експертів з прав людини, інтернет-платформ та захисників свободи слова, оскільки воно стосується ширшого питання про те, як забезпечити баланс між свободою вираження поглядів і захистом індивідів від шкідливого онлайн-контенту.

Хоча ці рішення не стосуються України безпосередньо, вони впливають на практику використання і захисту інтелектуальної власності в українському контексті. Судова практика ЄСПЛ сприяє формуванню правової бази та підходів до вирішення спорів з інтелектуальної власності в Україні, надаючи орієнтири для вітчизняних судів і законодавчих ініціатив.

У майбутньому очікується, що вплив рішень ЄСПЛ на розвиток галузі інтелектуальної власності в Україні лише зростатиме. Зокрема, це стосуватиметься адаптації українського законодавства до європейських норм і стандартів, вдосконалення судової практики, зміцнення захисту прав інтелектуальної власності та як наслідок — підвищення інвестиційної привабливості країни.